

Kovátsné Németh Mária

Az Erdőpedagógia projekt a fenntarthatóságra nevelés életmód-stratégiája

A társadalom környezeti érzékenységének fejlesztése gondolkodásmód és viselkedéskultúra kérdése. Az Erdőpedagógia projekt azokra a globális kihívásokra kínál gyakorlatorientált megoldásokat, melyek minden embert érintenek környezetében, közvetlen emberi kapcsolataiban, s egyéni életvitelében. A projekt további modulegységek kidolgozására nyújt mintát, mind az erdei iskolai, mind az iskolán kívüli, s egyúttal az iskolai gyakorlatorientált tanítás-tanulás szervezésére, projektben való megvalósítására. A felelős, tudatos, etikus nevelés és oktatás nélkülözhetetlen.

ELŐZMÉNYEK

A 90-es években Németországban és Ausztriában is széles körű, sokszínű erdőpedagógiai tevékenység kezdődött, amit a mai napig elsősorban erdészek, erdőmérnökök folytatnak az ifjúság erdő- és környezettudatosságának kialakítása érdekében.

Tevékenységükben nagy jelentősége van az erdőgazdálkodási ismeretek közvetítésének, az erdő iránti érzelmi kötődés kialakításának, a természethez való pozitív beállítódás és a környezetben, a környezetért megvalósuló viselkedés formálásának. Ezekre a tevékenységformákra elsősorban az volt jellemző, hogy az erdőgazdaságok tanösvényeket létesítettek, esőházakat állítottak, a szabad ég alatt huszonöt-harminc diák foglalkoztatására alkalmas „tantermet” alakítottak ki; illetve az erdészetek jól felszerelt épületeiben foglalkozásokat vezettek, előadásokat tartottak, majd túrát vezettek. Az osztrák iskolai programok alapján például a gyermekek minden évben iskolai szervezés keretében egy napot az erdészeteknél töltöttek, megismerkedtek az erdészek tevékenységével, s az erdő „rejtelseivel” (KOVÁTS N. M. 2002). A környezeti nevelés projektben való kivitelezése mellett Németországban számos pedagógiai gyakorlatot újírtottak meg a természetes környezetben szerezhető közvetlen tapasztalatszerzés biztosítása érdekében. Hannoverben az 1974-től működő Hannoveri Iskolai Biológiai Központ alapja a reformpedagógia időszakából származó iskolakert. Tevékenysége sokoldalú és sokszínű. Foglalkozásokat szerveznek a gyermekek, a gyermekek és szülők számára (vasárnap reggeli rendezvények, környezeti fórumok), tanácsokat, segítséget nyújtanak (kert- és tereprendezési tervek, cserjék, virágok, zöldségek és honos vadnövénnyek magjának osztása iskoláknak), továbbképzéseket rendeznek a régióban a tanárok számára. Az egynapos tanár-továbbképzési kurzusok témái: Iskolai terepren-

dezés, Növénypiramis építése, Föld úrhajó, Gyakorlati állattartás az iskolában (WINKEL, G. 1982, 1995).

Az erdőpedagógiát Franz Lohri és Astrid Schwyter (2002) korunk jelenségének és követelményének nevezik a *Találkozunk az erdőben! – Erdőpedagógia* című munkájukban. Az erdőpedagógiát új fogalomnak tekintik, melynek tartalmi jellemzője, hogy az erdő a nevelés helyszíne, ahol „újszerű oktatási intézmények jöttek létre”. Hangsúlyozzák, hogy az erdő „nem tiszta természet, hanem kultúr- és gazdasági térség”, a gazdasági szempont érvényesülése céljából az erdészeti erdőpedagógia fontosságát vallják, mely elősegíthetné a társadalmi felnőttképzés feladatait a képzett erdészek közreműködésével.

Részben a svájci szerzők munkája és a németországi kezdeményezések hatására Magyarországon az erdei iskolák mellett 1996-tól működnek az erdészeti erdei iskolák is. Az erdei iskolák és az erdészeti erdei iskolák tevékenysége között lényeges különbség az, hogy erdészeti erdei iskolák foglalkoztatási programjában az erdő, az erdőgazdálkodás jellemzőinek megismerése, megismertetése áll.

Hazánkban az Erdőmérnöki és Faipari Egyetemen a kilencvenes évek első felében vezették be a környezetmérnöki képzést. A szakot gondozó Környezettudományi Intézet célirányos kutatásokat végzett a hazai környezettudatos nevelésről. A Neveléstudományi Tanszéken a mérnök-tanár-képzésben A környezeti nevelés alapjai tárgyat (KOVÁTS N. M. 1994) tanulmányozták a hallgatók, s közben kimunkálásra került az Erdőpedagógia fakultatív tárgy tematikája. Mindkét tárgy oktatásához 1997-ben megjelent az Erdőpedagógia kötet (KOVÁTSNÉ N. M. 1997).

AZ ERDŐPEDAGÓGIA PROJEKT

1996-ban az Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskolán a Ravazdi Erdészettel együttműködve megkezdődött az Erdőpedagógiai projekt elméleti és gyakorlati megvalósítása.

Az erdőpedagógia projekt célja a környezettudatos életvezetésre való felkészítés közvetlen tapasztalatszerzéssel, valóságos élethelyzetek gyakoroltatásával. Az erdőpedagógia projekt életmódstratégia:

- olyan alternatív tanítási-tanulási komplex tevékenységre és tevékenykedtetésre nyújt mintát, mely elősegíti a közoktatás környezeti neveléssel kapcsolatos tanórai és tanórán kívüli tevékenységrendszerének megszervezését, megvalósítását;
- a felsőoktatásban a graduális, posztgraduális képzésben, illetve továbbképzésben projekt módszerrel és kidolgozott tartalmi modulokkal készíti fel a pedagógusjelölteket, pedagógusokat, erdőmérnököket, vadgazdákat, természetvédelmi mérnököket egy iskolán kívüli komplex tevékenységorientált tanítási-tanulási folyamat megvalósítására. A tartalmi modulok mintául szolgálnak a pedagógiai gyakorlatban.

Az Erdőpedagógia projekt elméleti koncepciója

Az erdőpedagógia elmélet és gyakorlat egysége, ugyanakkor másfél évtizedes múltja a Ravazdi Erdészeti Erdei Iskolai Oktatóközpontban biztosítja a kutatást, s modellként szolgál az iskolafejlesztésre.

Az 1996-ban indított projekt elméleti koncepciója a „harmóniaelmélet”. A személyiségfejlesztő program alapelve, hogy a testi-lelki egészség, a viselkedéskultúra, a környezetkultúra komplex tevékenységrendszerével formálja az egyén harmonikus fejlődését, hogy kialakítsa az egyénben a harmóniára való törekvést.

A „harmóniaelmélet” célja a környezettudatos magatartás, a környezettudatos életvitel kialakítása. Ez a magatartás feltételezi az egyén harmonikus viszonyát önmagához, amelynek alapja a testi-lelki egészség; az egyén harmonikus viszonyát embertársaihoz, melynek fejlesztését az identitás-viselkedéskultúra segíti elő. Az egyén harmonikus viszonyát a természethez a környezetkultúra alapvető ismeretei nyújtásával valósítja meg. Az Erdőpedagógia projekt megvalósulásának elsődleges színtere a természet, az erdő.

Az Erdőpedagógia cél- és feladatrendszerét a „harmóniaelmélet” fogalmazza meg. A megvalósítás alapvető módszere a projekt módszer, eredménye mindig egy produktum.

Az Erdőpedagógia gyakorlat, mert az új tantárgyakon átnyúló tananyagtartalom mintát nyújt.

Kutatás, mert az erdei iskoláztatás során a hatékonyság- és hatásvizsgálatokkal bizonyítjuk a projekt eredményességét a környezettudatos szemléletformálásban; kutatás, mert valóságos terepet biztosít a különböző ökológiai, pedagógiai vizsgálatoknak.

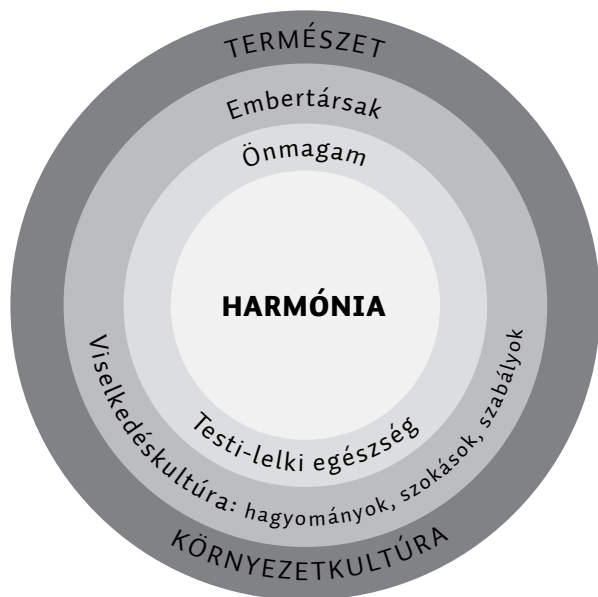
Az Erdőpedagógia projekt iskolafejlesztés, mert új tanulási környezetben valósul meg, mely kiválóan segíti a közoktatás környezettudatos tevékenységének gazdagítását.

Az Erdőpedagógia projekt moduljai

Az integrált ismereteket tartalmazó erdőpedagógia projekt tartalma gyakorlatorientált. Komplex témakörei, melyek a valóságban elválaszthatatlanok egymástól, szerves egységet alkotnak, tartalmaikat mégis konkrétan kell meghatározni. Három fő modulja: Erdő és természet, Környezet és egészség, Helyidentitás-viselkedéskultúra.

Az elsajátítandó modulok első csoportja a természetismeret, környezetismeret, a földrajz, a történelem, az irodalom, a fizika, a kémia, a művészet, informatika tantárgyi koncentrációját; a második témakör az egészségtan, a biológia, a testnevelés, a technika és életvitel; a harmadik témakör a honismeret, az etika, a művészet, a népszokások, a tánc és dráma ismeretvilágát integrálja.

Az ismeretszerzés folyamata minden esetben a tanuló konkrét tapasztalatszerzésén, önálló vagy csoportos élményt biztosító tevékenységrendszerén alapul. A megis-

Forrás: Kovátsné Németh Mária

fák szemet-lelket gyönyörködtető üde zöldjében, vagy a környezet porral terhelt levegőjének frissé varázsolásában. A fák nevelésére fordított munka, energia, gondoskodás azonban csak kettő, netán három szakmai élet távlatában hasznosul, konkretizálódik. Az erdő egy olyan sajátos színtér, ahol nem lehet rövid távon gondolkodni, tervezni, nem lehet látványos gyors anyagi hasznot, eredményt produkálni – éppúgy, mint a nevelésben.

Az Erdőpedagógia moduljainak feldolgozása projektekben történik, melyek megvalósításához, kivitelezéséhez konkrét tananyag-feldolgozási tervet készítettünk.

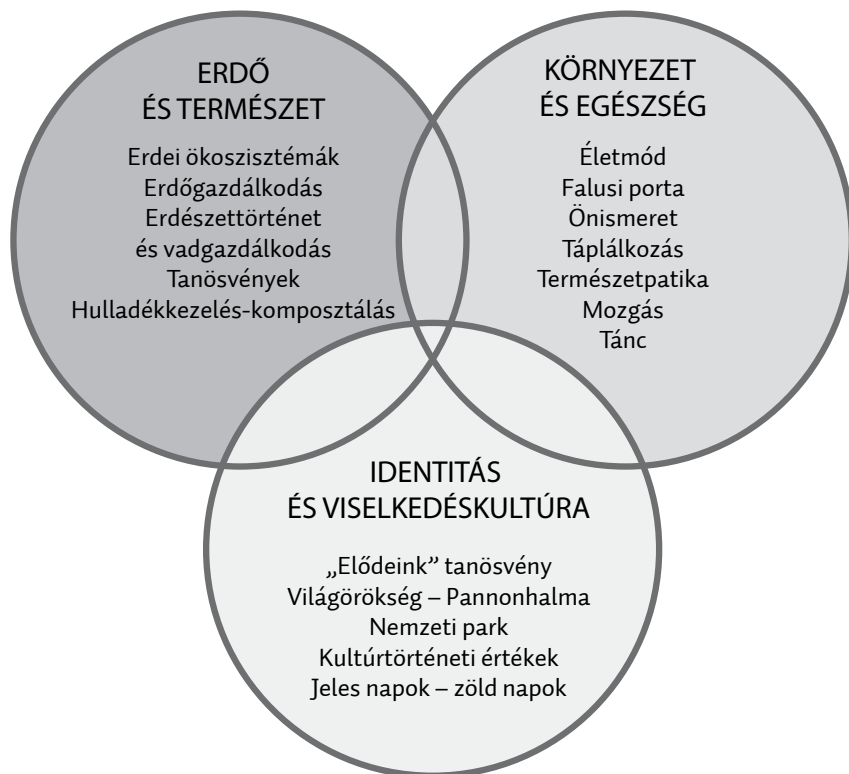
A gyakorlati megvalósításhoz részletesen közöljük a modulok fő célkitűzéseit, azok tartalmát, az alkalmazandó módszereket, s a módszerekkel kivitelezhető tevékenységeket, feladatokat.

Minden modul előtt összefoglaljuk azokat a problémákat, melyek alapul szolgálhatnak a helyi problémák megfogalmazásához. Ezzel is segíteni kívánjuk az Erdőpedagógia projekt adaptációját, a projekttevékenység céltudatos tervezését, megvalósítását. Hangsúlyozzuk, hogy projekt nincs problémameghatározás nélkül. Az általunk megfogalmazott problémákat a résztvevőkkel (diákok, hallgatók, felnőttek) közösen kell konkretizálni, ezzel is elősegítve személyes tapasztalataik, ismereteik megvitatását; a valódi probléma megláttatását.

Az első modul feldolgozására konkrét példákat is nyújtunk fejezetünkben feladatokkal, módszerekkel és irodalommal. Az erdőpedagógia moduljait ábrával szemléltetjük.

merési folyamatban kiemelten kezeljük a tanulói receptivitás, a reprodukivitás lehetőségét, a felfedező, heurisztikus tevékenységet s a kutató jellegű munkát.

Az Erdőpedagógia projekt helyszíne, terepe egy új tanulási környezet: az erdő. Az erdő a természet egy darabja: az öröm, a derű, a vidámság forrása; az újrakezdés, a folytonosság bizonyossága. Az erdő olyan életközösség, ahol az elültetett facsemeték sok gondoskodást, törődést igényelnek, mire valós gazdasági hasznot hoznak. Immateriális hasznuk természetesen tetten érhető már a holnapokban is: a fiatal

Az Erdőpedagógia projekt „Erdő és természet” modulja

„Az erdő a szárazföld legösszetettebb természeti (ökológiai) rendszere, amelynek léte a környezetre gyakorolt hatásaiból eredően az egészséges emberi élet egyik alapvető feltétele. Az erdő a *termőtalaj*, a *légkör* és a *klíma* védelmében, a *vizek mennyiségének* és *minőségének* szabályozásában betöltött meghatározó szerepe mellett:

- meghatározza a táj jellegét, szebbé teszi a környezetet;
- testi-lelki felüdülést ad;
- őrzi az élővilág fajgazdagságát;
- megújítható természeti erőforrásként a környezeti állapot folyamatos javítása mellett nyersanyagot, energiahordozót és élelmet termel.

Az erdő fenntartása és védelme az egész társadalom érdeke, jóléti szolgáltatásai minden embert megilletnek, ezért az erdővel csak a közérdekkel összhangban szabályozott módon lehet gazdálkodni” (1996. ÉVI LIV. TÖRVÉNY AZ ERDŐRŐL ÉS AZ ERDŐ VÉDELMEÉRŐL).

AZ „ERDŐ ÉS TERMÉSZET” MODULHOZ KAPCSOLÓDÓ KIHÍVÁSOK, PROBLÉMÁK

- Az emberek környezettudatosságának, alapvető természet- és környezetismereteinek a hiánya.
- Tévhitek, téves prekonceptciók élnek az erdő- és vadgazdálkodásról.
- Kevésbé ismertek azok a törvényszerűségek, melyek mentén az élet szerveződik a Földön.
- A média képviselői, a természetvédők által közvetített téves információk hatására az erdészek munkáját rosszul/negatívan ítélik meg.
- A vadgazdálkodási ismeretek hiánya következtében az „igazi” vadással szemben ambivalens/negatív attitűdökkel rendelkeznek az emberek.
- A média torzított képet mutat be a vadászokról.
- Nincs megfelelő számú tanösvény az erdőgazdálkodások területén, és a meglévők sem eléggé szakszerűek és esztétikusak, így kevésbé alkalmasak a természetben kirándulók számának növelésére.
- A környezetszennyezés csökkentését gátolja a természetes lebomlási folyamatok (komposztálás) ismeretének hiánya.

A modul egységei A probléma megoldását segítő tartalmak	Módszerek	Tevékenység/feladatok
1. Erdei ökoszisztémák Célja: A hallgatók ismerjék meg azokat a törvényszerűségeket, melyek mentén az élet szerveződik a Földön. A szakirodalmi szövegek feldolgozásával és gyakorlatorientált feladatok által erősítsék meg azokat az ismereteiket, melyek az élőlények és környezetük, valamint élőlények és élőlények közötti alkalmazkodási, együttélési folyamatokra vonatkoznak. Ökológia, ökoszisztéma alapfogalmai A növényi élelciklus Alkalmazkodás Fajok közötti (interspecifikus) kapcsolatok Kulcsszavak: ökológia, ökoszisztéma, növényi élelciklus, adaptáció, interspecifikus kapcsolatok Irodalom: Mátyás Csaba: Erdészeti ökológia. Mezőgazda Kiadó, Bp. 1996.	fogalomtérkép, rendezett fa, hangos gondolkodás, adatgyűjtés, kutatás, alkotás	<i>Fogalomháló készítése:</i> ökológia, ökoszisztéma <i>Ökológiai kislexikon készítése:</i> interneten és szakirodalom alapján gyűjtött képek, ábrák, animációk kiegészítő felhasználásával <i>Gyűjtemények készítése:</i> termésgyűjtemény a termések terjesztési módja alapján; fotótár készítése Raunkier-féle növényi életformákról a 8. ábra felhasználásával; fotótár készítése a szakirodalomban szereplő interspecifikus kapcsolatokról <i>Oktatóposzterek készítése:</i> a tölgyfa, kőkény, hóvirág élelciklusának bemutatása; alkalmazkodási formák bemutatása; az interspecifikus kapcsolatok bemutatása

2. Erdőgazdálkodás Célja: A hallgatók ismerjék meg a világ, Európa, hazánk erdőterületének jellemzőit, változásait, a változások összefüggéseit! Szerezzenek megbízható ismereteket hazánk erdőgazdálkodási gyakorlatáról, értsék, hogy mit jelent a tartamos és a fenntartható erdőgazdálkodás! Nemzeti Erdőstratégia: a hazai erdőgazdálkodás megismerése A regionális erdőgazdálkodás jellemzői Kulcsszavak: erdő, erdőtörvény, erdőgazdálkodás, erdőszültség, erdőfelújítás, erdőnevelés, véghasználat, az erdő hármass funkciója Irodalom: Solymos Rezső: A világ, Európa és Magyarország erdei, Az erdők fenntartásának és fejlesztésének tudományos alapjai (In Erdő- és fagazdaságunk időszerű kérdései, Bp. 2005.) Nemzeti Erdőstratégia és Erdőprogram (Szerk.: Mészáros Károly)	beszélgetés, vita dráma/szituációs játékok interjú alkotás	Gyűjtsék össze az erdei kikapcsolódás és a természetvédelmi szempontok érvényesítése miatt kialakuló konfliktusokat, vitassák meg a lehetséges megoldásokat! Hogyan lehetne népszerűsíteni az erdőben történő aktív pihenést, rekreációt? Készítsen interjút erdőmérnökkel, kerületvezető erdőszel, erdőszeti igazgatóval. Írjon cikket erdőgazdálkodás a gyakorlatban címmel. Készítsen kiadványt: információs anyag a fahasználat népszerűsítéséről, leporelló jellegű, kétoldalas A/4-es méretű
3. Erdészettörténet és vadgazdálkodás Célja: Ismerjék meg a tudatos erdőgazdálkodás történetét. Szerezzenek ismerteket a vadgazdálkodásról Az erdőhasználatról a tartamos erdőgazdálkodásig, a Ravazdi Erdészet története, hazánk erdőszültségének változásai, vadgazdálkodás, trófeák A Ravazdi Erdészet Erdészettörténeti gyűjteményének tárlatvezetéssel egybekötött megtekintése Kulcsszavak: erdőhasználat, erdőgazdálkodás, tartamosság, erdőrendtartás, erdőmester, erdőőr, vadászat, vadgazdálkodás, trófea, nagyvad, apróvad, vadászetika Irodalom: Faragó Sándor: Miért vadászunk? Mindentudás Egyetemes előadás 2006.	tárlatvezetés szakirodalom elemzése beszélgetés vita megfigyelés mérés vizsgálat tervezés dráma szituációs játék	Beszélgetés, vita: szükség van-e napjainkban a vadászatra? Mitől lesz valaki „igazi” vadász? Békés Sándor vadászetikai alapelveinek értelmezése. Trófeák, trófeák részei, trófeák értékeléséről általánosságban. Tárlatvezetési terv készítése: a gyűjtemény egyes szakaszaival. Tematikus gyűjtemény fejlesztési terv készítése: témák: erdőszettörténet, vadászat, erdőgazdálkodás, fafeldolgozás, erdő melléktermékei. Gyerekeknek szóló drámajáték tervezése, mely a vadászahagyományok és a vadászetika megértését segíti.

4. Tanösvények Célja: A természeti és kultúrtörténeti értékek megismerése, azok megőrzésének fontosságának felismerése. Tanösvények létesítésének szabályai, a túravezetés módszerei A Magyalos tanösvényen a tantúrázás eszköztára Kulcsszavak: tanösvény, tematikus és természetismereti tanösvény, tájékoztató tábla, természeti és kultúrtörténeti értékek, tantúra, természetismereti játék, természetélmény Irodalom: Kovátsné – Lampert Bálint: Tanösvények szerepe a környezettudat formálásában. In Projektpedagógia-projekt módszer VII. kötet	tervezés alkotások (térképkészítés, gyűjtemény készítése) tantúra megfigyelés gyűjtés vizsgálat játék	Tematikus tanösvény terv készítése: választható téma alapján egy tematikus tanösvény tervének elkészítése: gyógynövény tanösvény, madárvédelmi tanösvény, erdőgazdálkodás tanösvény, tájvédelmi tanösvény. Gyűjtemény készítése: tantúrára alkalmazható természetismereti játékokról; terepi vizsgálatokról, a természetben történő tanulást segítő eszközökről – a gyűjtemény képekkel, ábrákkal kiegészített. Terepgyakorlat: tantúra a Magyalos tanösvényen.
5. Hulladékkezelés - komposztálás Célja: Az erdőben megfigyelhető ciklikus folyamatok és jellemzőik megismerése; az avar részei, lebomlása, szerepe az erdő élővilágában; hulladékkezelés, hulladékhasználat – környezetünk és egészségünk védelme; komposztálás. Kulcsszavak: lebontó folyamatok, lebontó szervezetek, lebomlás, komposzt, komposztálás, prizma és siló komposztáló	vizsgálat túra tervezés kutatás interjú alkotás	Az erdei túra keretében az avar részeknek, bomlásának, szerepének megismerése (része lehet a tantúrának); egy működő komposztáló vizsgálata. Otthoni vagy erdei iskolai komposztálás megtervezése. Közvélemény-kutatás: a lakosság, hallgatók hulladék-kezelési gyakorlatáról, komposztálásról

Az Erdőpedagógia projekt „Környezet és egészség” modulja

A „Környezet és egészség” modulhoz kapcsolódó kihívások, problémák:

- Jelentősen megnövekedett a szabadidő passzív eltöltésének időtartama.
- A szülők életvezetésében erőteljes a zaklatottság, a hajszoltság, részben a szegénység, részben a társadalomban bekövetkezett változások miatti bizonytalanság. Ezek következtében megnövekedett az ideges, ingerült légkör a családi életben.
- Széles körben terjednek az egészségtelen táplálkozási szokások, a mozgásszegény életmód, melynek következménye a keringési rendszer, a daganatos betegségek, a lelki egészség hiánya.
- Hiányzik az érzelmi és akarati tulajdonságok „edzése”, a kulturált viselkedés normáinak betartása, gyakoroltatása.

- A „Termelj, fogyassz, cseréld újra” propaganda tudományos módszerekkel valósítja meg a tömegszuggesztívot, és az emberek manipulálását. A nagyipar tönkretesz a kézműipart, kisvállalkozókat, az életvitelt a nagyvállalkozók által diktált divat irányítja.
- Az elméleti ismeretek és a gyakorlati viselkedés ellentmondásai.
- A „Tradíció lerombolása”.
- A természetes gyógymódok – a gyógynövények korszerűtlennek, divatjamúltnak ítéltése.

A modul egységei A probléma megoldását segítő tartalmak	Módszerek	Tevékenység/feladatok
Életmód 1. A lakosság egészségi állapota, veszélyeztetettsége, az egészség fogalmának változásai, az egészséges életmód feltételrendszere; környezet és egészség, civilizációs ártalmak, testi és lelki egészség, a szokások, helyes táplálkozás, mozgás, pihenés szerepe az egészség megőrzésében Kiegészítő foglalkozás: sütés-főzés az erdei iskolában Kulcsszavak: egészség, egészséges életmód, életvitel, civilizációs ártalmak, stressz, időmérték	személyes célok meghatározását segítő módszerek gyűjtés beszélgetés, vita ötletbörze fogalomtérkép hangos gondolkodás naplóvezetés	<i>Páros munkában</i> beszéljék meg életviteli szokásaikat. <i>Készítsenek</i> fogalomtérképet a káros szokásokról! <i>Csoportmunkában</i> gyűjtsék össze, vitassák meg, mi számít káros szokásnak; illetve mi számít helyes életvitelnek; milyen a jó napirend? <i>Vezessen naplót</i> szabadidős tevékenységéről! <i>Táplálékpíramis</i> készítése <i>Produktum:</i> receptkönyv
Életmód 2. Falusi porta tanulmányozása; a hagyományos életmód jellemzőinek megismerése, tanulságok összegyűjtése, felhasználási lehetőségeik napjainkban, hagyományos életmód jelenségeinek összehasonlítása a saját életmóddal. Kiegészítő foglalkozások: népi kismesterségek: kiselőadások, tanulmányi kirándulás Kulcsszavak: hagyomány, szokások, életvitel	terepgyakorlat interjú kutatás adatgyűjtés megfigyelés beszélgetés vita	Falusi porta meglátogatása, <i>interjú</i> készítése szokásokról, állattartásról, kertművelésről, étkezési szokásokról, hétköznapiokról, ünnepi szokásokról <i>Produktum:</i> fényképalbum a terepi kutatásról. <i>A tapasztalatok szöveges értékelése;</i> akkor és ma; hogyan lehet a régi korok bölcsességét újratemetni a mai világ számára? Cikk írása: a vizsgált témák ered ményeinek rövid összegzése

Gyógynövények Népi gyógyászat, gyógynövények hagyományos alkalmazása, a gyógynövények reneszánsza, a gyógynövények gyűjtésének, felhasználásának ismeretei Természetpatika: gyűjtemények készítése csoportokban; minden csoport másfajta szempontú gyűjtést végez Kulcsszavak: népi gyógymódok, gyógynövény, gyógyhatás, gyűjtött rész, gyűjtési idő, felhasználási formák Kiegészítő foglalkozás Gyűjtött gyógynövényekből tea készítése, illatpárnák, kenyérsütés, bográcsozás Sütés-főzés	gyűjtés, szakirodalmi elemzés rendszerezés alkotás bemutató	Terepgyakorlat, gyűjtés: gyógynövények gyűjtése, lehetséges a tantúra keretében is Produktum: füveskönyv készítése különféle témáknak megfelelően: egy adott terület gyógynövényeinek bemutatása; meghatározott betegségekre való gyógynövények (pl. emésztést segítő, szívproblémák, sebgyógyítás); tavasz, nyár, ősz, tél gyógynövényei; gyógy- és fűszernövények; erdei patika: az erdő gyógy-növényei Digitális tananyag készítése: a füveskönyvek digitális formában való elkészítése

Az Erdőpedagógia projekt „Helyidentitás és viselkedéskultúra” modulja

A „Helyidentitás és viselkedéskultúra” modulhoz kapcsolódó kihívások, problémák:

- Az a tévhit, miszerint „az ember akaratlagosan az értelem erejével teljesen új kultúrát tud a semmiből felépíteni, arra a teljesen elhibázott következtetésre vezethet, hogy az elődök kultúráját porig kell rombolni, az új racionális módon való létrehozása érdekében. Ha ezt meg akarnánk tenni, a cromagnoni embernél kellene újrakezdeni”. (K. Lorenz)
- Értékképviselő, közjóért való cselekvés háttérbe szorulása, az altruista magatartás hiánya.
- A helyidentitás, tájidentitás kérdésköre nem preferált téma.
- „A hazaszeretet ápolása az ember méltósága.” (Németh László)
- A természeti és kulturális értékek helyi ismeretének, védelmének hiánya.
- Az identitás, kötődés kialakulásának gátjai – például a veszélyes szlogenek.

A modul célkitűzése: Az identitás kialakítása, jelentőségének újrafelfedezése.

A kulturális emlékezet segítse elő a kötődést. A követendő példák állítása, az elődök tiszteletére nevelés segítse az énazonosság kialakulását, az adott tájhoz, helyhez való kötődést.

A modul egységei A probléma megoldását segítő tartalmak	Módszerek	Tevékenység/feladatok
Elődeink tanösvény Elődeink tanösvény kimunkálása: Kitaibel Pál – florasztika Herman Ottó – Madarak és fák napja Kaán Károly – 1935. évi Az erdőről és természetvédelemről szóló tv. Stróbel Sándor – a Ravazdi Erdészet megteremtése Vaszary Ernő – Imre-hegyi milleniumi emlékmű, Erdészeti emlékmű Mészáros Károly – iskolateremtő, feltaláló, Nemzeti Erdőstratégia Tudósok és koruk kihívásai, jeles szakemberek – kapcsolódó jeles napok – zöld napok Kulcsszavak: elődök tisztelete, felelősség, kitartás	beszélgetés vita dokumentumfeldolgozás tervezés gyűjtés	Beszélgetés az elődök megbecsüléséről; ki számít tiszteletreméltónak. Tervezzen tanösvényt a természeti és kultúrtörténeti értékeinket feltáró, óvó tudósok, személyiségek munkásságának bemutatásáról. <i>Produktum:</i> tanösvény-poszter.
Világörökségeink Hazánk természeti és kultúrtörténeti értékei; A Világörökség mint kiemelt kategória, a Világörökség Egyezmény feldolgozása. A régió Világörökségei: Fertő–Hanság Nemzeti Park, Pannonhalmi Főapátság Kulcsszavak: kulturális és természeti örökség, világörökség, nemzeti parkok	fogalomtérkép elemzés bemutató beszélgetés vita alkotás tervezés	Készítsen fogalomtérképet a természeti értékeinkről! Készítsen fogalomtérképet a kulturális értékeinkről! Csoportokban készítsenek strukturált fogalomtérképet! <i>Produktum:</i> digitális tananyag készítése a választott régi világörökségeiről Választható feladat: programterv készítése gyalogos, kerékpáros, buszos vagy autós túraútvonalról a „Vendégváró” kötet alapján

Kultúrtörténeti értékek: Ravazd kultúrtörténeti emlékeinek - Villebald, Solymos kilátó, IV. Béla kút, Pannonhalmi Apátság, Imre herceg emlékmű, Millenniumi és millecentenáriumi erdészeti emlékművek – történetük megismerése felfedező túra keretében. Nemzeti parkok Kulcsszavak: egyedi érték, helyi érték	hangos gondolkodás felfedezés tervezés túra alkotás	A helyidentitás fogalmának feltárása. <i>Produktum:</i> túravezető füzet készítése Ravazd kultúrtörténeti emlékeiből, mely tartalmaz térképes segédletet, útvonalleírásokat és fotókat is. <i>Gyűjtés:</i> a lakóhely és lakókörnyezet természeti és kulturális értékeinek

ÖSSZEFOGLALÁS

Az Erdőpedagógia projekt három modulja azokra a globális kihívásokra kínál gyakorlatorientált megoldásokat, melyek minden embert érintenek környezetében, közvetlen emberi kapcsolataiban s egyéni életvitelében.

A projekt további modulegységek kidolgozására nyújt mintát mind az erdei iskolai, mind az iskolán kívüli, s egyúttal az iskolai gyakorlatorientált tanítás-tanulás szervezésére, projektben való megvalósítására.

A felelős, tudatos, etikus nevelés és oktatás nélkülözhetetlen. *A társadalom környezeti érzékenységének fejlesztése gondolkodásmód és viselkedéskultúra kérdése.* A fenntartható fejlődés inkább *morális elv*, mint tudományos tétel, a béke, emberi jogok, igazságosság gondolatkörokhöz kötődik. Annak ellenére, hogy összefonódik a természettudományokkal, a politikával, a közgazdaságtannal, elsődlegesen mégis *kulturális kérdés: milyen értékek fontosak, milyen a kapcsolatunk a természettel?* El kell ismerni, hogy az ember és a természet között kölcsönös függőség van, a társadalmi, politikai, környezetvédelmi célok nem valósulhatnak meg más célok kárára. Ennek a felelős gondolkodásnak tudományos koncepcióját fogalmazzuk meg a környezetpedagógia doktori programunkban.

A pedagógiai elmélet megújulásának fontos *kritériuma*, hogy tárgya, a nevelési gyakorlat fejlődési tendenciáit, a valóságos élet dinamikus mozgását, kihívásait felismerve *új értékteremtő pedagógiai válaszokat tudjon megfogalmazni.* Ezeket a pedagógiai válaszokat fogalmazzza meg a környezetpedagógia.

A *Környezetpedagógia* olyan *integrált tudomány*, amely az adott természeti-társadalmi környezetben jelentkező globális kihívásokra keres és kínál megoldásokat az ökológiai egyensúly fenntartása érdekében, hogy az egyén a természeti-társadalmi környezeti kihívásokra konstruktív válaszokat tudjon adni.

Célja: a felelős, környezettudatos magatartás kialakítása, az emberi élet minőségének fenntartása, javítása alapvető környezeti ismeretek, valamint magatartási életviteli minták nyújtásával. Eredményképpen az egyén olyan rendszerszemlélettel rendelkezik, mely biztosítja a gazdasági, társadalmpolitikai, ökológiai jelenségek kölcsönhatásának felismerését (KOVÁTS-NÉMETH M. 2010).

IRODALOM

1996. évi LIV. Törvény az erdőről és az erdő védelméről

FARAGÓ SÁNDOR (2006): Miért vadászunk? Mindentudás Egyeteme – előadás

FRANZ LOHRI-ASTRID SCHWYTER (2002): Találkozunk az erdőben! Erdőpedagógia, Öko-Fórum Alapítvány, Bp., 9. o.

KOVÁTSNÉ NÉMETH MÁRIA (1994): A környezeti nevelés alapjai. *A szakmai tanárképzés fejlesztése alprogram. Háttér tanulmány. Emberi erőforrások fejlesztése – Világbanki hitel. Sopron EFE*

KOVÁTSNÉ NÉMETH MÁRIA (1997): Erdőpedagógia. *Apáczai Csere János Főiskola, Győr, 216 o.*

KOVÁTSNÉ NÉMETH MÁRIA (2002): Tanulmányút keretében 2001-ben a verdeni Pedagógiai Továbbképző Intézetben és 2002-ben a klagenfurti Pedagógiai Akadémia Gyakorló Iskolájának programterve alapján szervezett „Erdészeti napon” szerzett közvetlen tapasztalatok.

KOVÁTSNÉ NÉMETH MÁRIA – LAMPERT BÁLINT (2006): Tanösvények szerepe a környezettudat formálásában. In. *Projektpedagógia – projekt módszer VII. kötet (szerk. HEGEDŰS GÁBOR), 22–35. o.*

KOVÁTS-NÉMETH MÁRIA (2010): Az erdőpedagógiától a környezetpedagógiáig. *Comenius Kft., Pécs, 145–172. o., 180–189. o.*

MÁTYÁS CSABA (1996): Erdészeti ökológia. *Mezőgazda Kiadó, Budapest, 15–19. o., 35–45. o.*

MÉSZÁROS KÁROLY (2002): Nemzeti Erdőstratégia és Erdőprogram. (szerk. MÉSZÁROS KÁROLY), Nemzeti Erdőprogram Programiroda – NYME – EVGI, 2002. 20–32. o.

SOLYMOS REZSŐ (2005): A Világ, Európa és Magyarország erdei, az erdők fenntartásának és fejlesztésének tudományos alapjai. In *Erdő- és fagazdaságunk időszerű kérdései.* (szerk. SOLYMOS REZSŐ), MTA Agrártudományok Osztálya Erdészeti Bizottsága, Budapest, 343–382. o.

WINKEL, G. (1982): *Padagogik im Botanischen Garten, im Naturkundemuseum, im Zoo. – Schulbiologiezentrum, Hannover*

WINKEL, G. (1995): *Umwelt und Bildung. – Kallmeyer Verlag, Seelze.*